

Главна причина за ваквата состојба се растечките цени на нафтата и на електричната енергија, наспроти домашната неконкурентност. Економските експерти предвидуваат дека трговскиот дефицит и натаму ќе расте ако продолжи зголемувањето на светските цени на енергенсите, нафтата и електричната енергија.

Поради тоа, домашното производство мора да се реструктурира. Наместо евините традиционални производи, кои веќе 20 години се извезуваат, потребно е фирмите повеќе да инвестираат во квалитетот на производите кои ќе се извезуваат по високи цени на светските пазари. За жал, од досега сработеното произлегува дека менаџерите на домашните компании, и по повеќето години транзиција, не ги научиле потребите на странските купувачи.

Пишува: Арсен КОЛЕВСКИ

Само за првите четири месеци од 2008 година минусното салдо во размената со странство се искачи на рекордни 902 милиона долари. Иако е многу тешко само врз основа на овие бројки да се прават идни прогнози, сепак ако набрзо нешто не се смени во позитивна насока, постои ризик трговскиот дефицит до крајот на годинава да надмине дури и 2,5 милијарди долари.

Според последните статистички податоци, на крајот на април вкупната вредност на извозот на домашни стоки изнесувала 1.278.794 долари, додека од странство се увезени стоки во вредност од 2.181.575 долари, со што покриеноста на увозот со извоз изнесува 58,6 проценти.

Како и претходните години, најмногу сме увезувале сива нафта, електрична енергија и автомобили, а сме извезувале фероникел, преработки од нафта, производи од железо и од челик и облека.

УВОЗНА ОРИЕНТАЦИЈА НА МА ГОЛЕМИ ЗНАЦИ НА СЛАБОСТИ

ДЕФИЦИТОТ РАС

ЈАЗОТ СЕ ПРОДЛАБОЧУВА

Во превод тоа значи дека сè позасилено продолжува да се зголемува трговскиот дефицит. Македонија регистрира рекорден дефицит во размената со странство во периодот од јануари до крајот на април, односно 902 милиона долари за само четири месеци. Колку за илустрација, за цела ланска година минусното салдо во размената изнесуваше 1,8 милијарди долари, што беше оценето, исто така, како многу високо, бидејќи во текот на претходните години на годишно ниво дефицитот во трговската размена се движеше нешто над 1 милијарда долари.

За споредба, на крајот на 2006 година статистиката пресмета дефицит во трговијата со странство од 1,3 милијарди долари, а во 2005 година близу 1,2 милијарди долари.

По сè изгледа Македонија нема одговор на прашањето каква е опасноста од драматично високиот трговски дефицит, кој секој месец урива нови и нови рекорди и какви последици може тој да предизвика врз македонската економија, особено доколку со вакво темпо продолжи да се движи до крајот на годинава?!

Економските експерти предвидуваат дека трговскиот дефицит и натаму ќе расте ако продолжи зголемувањето на светските цени на енергенсите, нафтата и на електричната енергија. Но, тие сме-

СЛАБИ ТОЧКИ

Според последното истражување на Светска банка, вработувањето, заведувањето на имот, заштитата на инвеститорите и правењето бизнис во земјава се четирите најслаби точки во македонската економија. Како најголем проблем истражувањето го лоцира вработувањето работници. Од вкупно 178 светски економии, според принципот на вработување, земјава се наоѓа на 128 место. Според податоци

од Агенцијата за вработување, во земјава има 354.000 невработени.

На ниско ниво земјава се наоѓа и во однос на правењето бизнис, а според овој принцип рангирана е на 127 место. Подобри се Хрватска, Словенија, Бугарија и Романија.

Во анализата на СБ е наведено дека има задоволителен третман на заштита на инвеститорите и евиденцијата на имотите. Вкупната слика за македонската економија е 75 место од вкупните 178 економии.

таат дека државата сепак може да преземе мерки, кои за подолгорочен период ќе дадат позитивни резултати, односно ќе ги избалансираат големите разлики меѓу увозот и извозот.

Сепак, тие тврдат дека оправдување не се само цените на нафтените деривати. Тие проблемот го лоцираат и во неконкурентноста на домашното стопанство, по цени и по квалитет, што е структурален, долгорочен проблем. Затоа некои од нив укажуваат дека неповолната економска структура на македонското стопанство е главна причина за ваквата состојба со трговскиот дефицит.

МНОГУ ПРАШАЊА

Прашањето како ќе се нормализира дефицитот особено се поставува во услови кога од почетокот на годинава се соочуваме со исклучително ниски приватни трансфери од странство, како еден

директ кон некои странски кредитори.

Според последната месечна информација на Народна банка на Република Македонија, во првите два месеца од 2008 година на тековната сметка на билансот на плаќања е забележан дефицит од 112,2 милиона евра.

"Тоа во најголем дел се должи на понатамошното продлабочување на трговскиот дефицит, во услови на годишен пад на приливите врз основа на приватни трансфери. Врз основа на овие остварувања, се очекува дефицитот на тековната сметка за првиот квартал на 2008 година значително да го надмине проектираниот дефицит", се вели во информацијата од македонската централна банка.

Приватните трансфери во првите два месеца од 2008 година бележат годишно намалување од 15,2 отсто. Според последните расположливи податоци, за првите четири месеци од 2008 година од менувачко работење се остварени нето приливи во износ од 142,7

еврото, опаѓачкиот курс на американската валута (во која традиционално се искажуваат вредностите на надворешно-трговската размена), може да претставува мало олеснување.

ДЕВИЗНИТЕ РЕЗЕРВИ НА "ГОТОВС"

Трговскиот дефицит врши најголем притисок врз девизните резерви на државата. Доколку тој расте ќе мора да се намалуваат девизните резерви на државата. Но, нашите извори, кои ги познаваат состојбите во Централната банка, тврдат дека, и покрај тоа, земјата има доволно девизни резерви за да го заштити фиксниот девизен курс на денарот, па затоа во тој дел немало воопшто простор за загриженост. Исто така, сега биле мирни состојбите на девизниот пазар во земјата, па дури имало и откуп на девизи од страна на НБРМ, така што девизните резерви малку се и зголемени.

Македонија досега, но и понатаму, ќе биде голем зависник од увозот на нафта, електрична енергија и на автомобили, затоа што нема сопствено производство и има недостиг од капацитети за повеќе струја. Досегашниот дефицит е висок, но можеби состојбите ќе се подобрат во наредните месеци затоа што ќе се реализира извозот на земјоделски производи. Владата досега преземаше мерки за стимулација на извозните претпријатија и за влез на гринфилд инвестиции кои ќе ги подобрат извозните резултати. Но, тоа не е доволно.

Како и да е, неопходни се и други измени во извозната политика, кои во еден одреден период ќе придонесат за намалување на трговскиот дефицит. На пример, државата може да интервенира во другите сегменти. Таа може да ги стимулира услугите, на пример, транспортните и шпедитерските, како и осигурителните, да инвестира во туризмот, а не само да дава извозни стимулации за стопанството. Треба да привлекуваат и инвестиции во пазарот на капитал, во државните хартии од вредност, како што се, обврзниците.

Поради тоа, домашното производство мора да се реструктурира. Во услови кога трговскиот дефицит за 4 месеци достигна 902 милиона долари, експертите порачуваат да се промени извозната структура. Наместо традиционалните евтени производи, кои веќе 17 години се извезуваат, потребно е фирмите повеќе да инвестираат во квалитетот на производите кои по високи цени ќе се извезуваат на светските пазари. Менаџерите велат дека и по долги години транзиција домашните компании не ги научиле потребите на странските купувачи. Лекот е во поголем буџет за маркетинг и за промоција на производите, продажба преку Интернет, вработување на млади и високообразовани кадри.

ТЕ КАКО КВАСЕЦ

БРОЈКИ

Вкупната вредност на извозот на стоки од Македонија во периодот јануари-април изнесува околу 1,28 милијарди долари, а на увозот 2,18 милијарди долари. Најголемо учество во извозот имаат фероникелот, производите од железо и челик (валани производи) и облеката, додека во увозот најмногу се застапени сировата нафта, електричната енергија и

моторните возила.

Во наведениот период Македонија најмногу извоз остварила во земјите-членки на ЕУ (62,2 отсто) и во земјите од Западен Балкан (33,2 отсто), а во увозот на стоки најголемо учество имаат земјите од ЕУ (46,2 отсто) и земјите во развој (31,9 отсто). Според вкупниот обем на надворешно-трговската размена, Македонија најмногу тргува со Србија, Германија, Русија, Грција и Бугарија.

од главните приливи кои досега го покриваа минусот во трговската размена и даваа избалансиран биланс на плаќање. Вториот прилив од кој се "санира" трговскиот дефицит се странските инвестиции, за кои не е познато како ќе се движат во наредните месеци.

Од тие причини, нејасно е како ќе се покрива оваа празнина до крајот на 2008 година доколку приватните трансфери и натаму се мали, а странските инвестиции не пристигнат во очекуваното ниво. Дел од експертите предупредуваат дека во услови на вакво сценарио ќе мора да се користат девизните резерви на земјата, а со тоа тие битно ќе бидат намалени. Во најлош случај, пак, Македонија ќе мора и да се задолжува за да ги покрива дупките во платниот биланс, што значи дека ќе влегува во нови обврски, иако не така одамна предвреме ги отплатуваше кре-

милиони евра, кои на кумулативна основа бележат годишен пад за 31,9 проценти.

Структурата на македонската економија е таква што не овозможува на овој план да се направат чуда преку ноќ. Експертите се едногласни во ставот дека најголемите проблеми во размената со странство произлегуваат токму од тоа што Македонија нема што многу да понуди како конкурентен производ на пребирливите странски пазари. Од друга страна, пак, домашното стопанство целосно е зависно од увоз на енергенси кои, за неволјата да биде поголема, последниве години постојано поскапуваат.

Вака е со години, како што со години на страната на извозот предничат фероникелот, производите од железо, челикот и преработките од нафта.

Во услови кога денарот е врзан за